

Scenarier höjd beredskap

Rådgivningsunderlag

Innehåll

Innehåll	2
Inledning	3
Huvudscenario	4
1. Elförsörjning	6
2. Brist på kritiska insatsvaror (bränsle)	6
3. Brist på kritiska insatsvaror (utöver bränsle)	6
4. Lagring och hantering av råvara	7
5. Dricksvattenförsörjning animalieproduktion	7
6. Djurhälsa vid störningar	7
7. Digital säkerhet	8
8. Bemannning	8

Inledning

Detta dokument beskriver scenarier som kan inträffa vid höjd beredskap och ytterst krig och är tänkt att användas vid rådgivning om beredskap på gårdsnivå i Greppa Näringens rådgivningsmodul "Beredskapskollen". Beskrivningarna av de olika scenarierna kan användas för att ge exempel på hur olika störningar kan uppstå och för att motivera lantbrukarna till att arbeta med beredskapsåtgärder.

Under rubriken Huvudscenario beskrivs ett händelseförlopp under flera månaders tid som påverkar hela det svenska samhället.

Övriga scenarier beskriver mer avgränsade situationer och är indelade efter vilken typ av störningar som kan uppstå.

Huvudscenario

26 mars

Säkerhetsläget såväl i Sveriges närområde som globalt präglas av instabilitet och oförutsägbarhet. Ett europeiskt land har attackerats av ett grannland och befinner sig sedan flera år i krig. Utvecklingen får allt större påverkan på svensk säkerhets- och försvarspolitik. Under några månaders tid har tonläget mot Sverige skärpts och det har skett en rad dolda angrepp såsom mindre cyberangrepp och fysiska sabotage på samhällsfunktioner. Angreppen förefaller ske främst mot ”långt hängande frukter” såsom lokala försörjningssystem och företag, vilket påverkar jordbruksföretagen och de blå värdekedjorna.

Befolkningen är oroad men hittills pågår de flesta verksamheter som vanligt och alla går till jobbet som vanligt.

26 maj

Sverige och de nordiskbaltiska grannländerna vill gemensamt med EU peka ut och vidta sanktionsåtgärder mot antagonisten men EU är politiskt splittrat. Detta påverkar även samarbetet inom jordbruksområdet och det internationella samarbetet inom fiskeområdet och länder prioriterar sina egna intressen i varierande hög grad. Det blir allt svårare för Sverige att importera insatsvaror, även exporten av svenska produkter påverkas vilket leder till minskad likviditet hos företagen.

Det blir även svårare för Sverige att rekrytera och ta emot utländsk arbetskraft.

Vartefter sker en ökning av fartygsrelaterade incidenter vilket gör att redare i allt större utsträckning undviker svenska hamnar och farleder.

Nu börjar det även uppstå rädsla bland befolkningen.

26 augusti

Efter några månader förvärras situationen väldigt snabbt. Sabotagen mot de nationella försörjningssystemen eskalerar och den svenska krisberedskapen provas hårt.

- Påverkan på transportsektorn är mycket stor. Flera operatörer och transportföretag minskar omfattningen av sin verksamhet, delvis på grund av svårigheterna att komma fram men även med anledning av riskläget.
- Produktionen i viss tillverknings och förädlingsindustri har redan stagnerat pga. brist på insatsvaror och komponenter.

- Vattenförsörjningen påverkas betydligt i de kommuner som drabbas av angrepp.
- Väg och järnvägstrafik är kraftigt begränsad.
- Elförsörjning i landet är påtagligt begränsad. Ingen import/införsel av el är möjlig.
- Tillgången på drivmedel, råolja och gas är kraftigt begränsad på grund av el och internetavbrott samt begränsad import.
- Störningarna som drabbar el- och drivmedelsförsörjningen skapar stora följd effekter, exempelvis påverkas kylkedjan vid transporter, vilket får stora konsekvenser för möjligheten att distribuera färskvaror och frysta livsmedel.
- Dagliga störningar och långvariga avbrott i fjärrvärme och fjärrkyla.
- Elektronisk kommunikation är både utsatt för störningar och har begränsad kapacitet. Långvariga avbrott i elektroniska (fasta och mobila) kommunikationstjänster i hela eller delar av landet.

26 december

Efter nio månaders störningar och svår samhällsansträngning är nu rädslan allmänt utbredd inom den svenska befolkningen.

Efter månader av ”gråzon” genomför främmande makt väpnade angrepp mot Sverige. Då det står klart att angreppen är antagonistiska beslutar regeringen om högsta beredskap i hela landet och om mobilisering. Sverige är i krig.

Perioden med höjd beredskap inleds med att främmande makt landstiger och luftlandsätter på Gotland samt slår med fjärrstridsmedel mot militära mål, men även mot civila objekt. Försvarsmakten tar omedelbart upp strid med motståndaren. Det är främst södra Sverige som blir angripen.

Ett antal strategiska civila mål utsätts för sabotage och cyberangrepp. Viktiga länkar i stam och regionnäten, såsom kraftledningar och transformatorstationer, förstörs. Också viktiga noder i tele och datanätet saboteras.

Betalningssystem och ledningssystemen för flyg och tågtrafik har stora störningar.

Angriparen genomför också ytterligare attacker med fjärrstridsmedel mot civil infrastruktur såsom broar, hamnar, järnvägsknutpunkter, elförsörjningsnoder och objekt för telekommunikation. Ett centrallager för läkemedel förstörs och flera distributionsterminaler för dagligvaruhandel, belägna nära större befolkningscentra,

utsätts för vandalism och förstörelse. Några av anläggningarna förstörs av explosioner.

1. Elförsörjning

Fysiska angrepp mot kraftverk¹

Fysiska angrepp mot kraftverk i flera delar av landet leder till stor elleffektbrist. Elförsörjning av de viktigaste samhällsfunktionerna prioriteras och leder till roterande bortkoppling av elen, vilket gör att samtliga elanvändare inom ett område i taget blir drabbade några timmar i taget. Det innebär att jordbruksföretagen har tillgång till el under vissa timmar på dygnet.

Cyberattack mot elförsörjningen¹

En angripare har genom lyckade målinriktade cyberattacker lyckats ta kontroll över ett regionalt styr- och övervakningssystem och orsakar skador på transformatorstationer. Konsekvensen är ett totalt bortfall av elförsörjningen.

Konsekvenser

Verksamheten i jordbruksföretagen blir svår att upprätthålla när strömmen kommer och går. Tillgången på el kan styra när det går att arbeta i verksamheten och därmed påverka arbetsupplägget.

2. Brist på kritiska insatsvaror (bränsle)

Kraftigt ökade oljepriser¹

Det sker en stor olycka i ett oljeproducerande land. Viktig oljeinfrastruktur slås ut, vilket kraftigt begränsar produktionskapaciteten i landet och får stor påverkan på tillgången globalt. Oljepriserna stiger och parkerar sig på över 150 dollar fatet. Sveriges och många andra länders marknadsdämpande lager hinner ta slut innan priset börjar sjunka igen, varför prisökningen får full genomslagskraft.

3. Brist på kritiska insatsvaror (utöver bränsle)

Störning i elektroniska styrsystem i Göteborgs hamn¹

Automatiserade delar av hamndriften drabbas av olika störningar under loppet av ett par veckor. Graden av sofistikation tyder på att en statlig antagonist ligger bakom. Det går att upprätthålla hamnens funktionalitet, men den sammantagna effekten är en minskning med en fjärdedel av den totala godsvolymen in och ut ur hamnen och stora förseningar i transportkedjorna.

Importstopp för insatsvara till jordbruket¹

Med syfte att påverka EU-länder att ta ställning i den pågående konflikten beläggs viktiga insatsvaror till jordbruket med exportrestriktioner från produktionsländerna. Det uppstår global brist och de svenska beställningarna prioriteras inte. Vårsådden har ännu inte börjat när de första leveranserna uteblir.

4. Lagring och hantering av råvara

Konsekvenser

Vid avbrott och störningar i transporter påverkas även leveranserna av producerade råvaror från jordbruket till dess kunder som uppköpare av vegetabiliska produkter, mejerier, livdjursförsäljning, packerier och slakterier.

Ökad lagerhållning av insatsvaror och råvaror måste vägas mot kostnaderna för lagerhållningen i form av investeringar i byggnader och uppbindingen av kapital i lager. Med ökad lagerhållning ökar även de ekonomiska konsekvenserna av stöld, sabotage och brand.

5. Dricksvattenförsörjning animalieproduktion

Avbrott i elförsörjning påverkar vattenkvalitet

Avbrott i elförsörjningen leder till att vattenledningssystemet inte fungerar på många gårdar och vatten blir stående i ledningarna. Vissa gårdar har kontinuerlig vattenrening och får problem om de inte får tag på reningskemikalier. Försämrade vattenkvalitet och/eller försämrade flöde av vatten påverkar djurhälsan negativt.

6. Djurhälsa vid störningar

Ökning av djurhälsoproblem på grund av kris³

I en situation med störningar i elförsörjning, vattenförsörjning eller brist på vissa insatsvaror är risken stor att djurhälsan i besättningen försämras. De djurhälsoproblem som redan finns i besättningen och som man i vanliga fall systematiskt arbetar för att förebygga kan komma att öka. I en situation med störningar kan det dessutom vara svårt att få hjälp av ordinarie djurhälsopersonal (t ex veterinär) vilket gör att det behöver finnas en beredskap på gården för att hantera sjukdomar och skador.

Brist på aktiva substanser till läkemedel¹

Det sker ett flygangrepp mot en fabrik i ett annat land som tillverkar flera aktiva substanser till vanligt förekommande läkemedel. Skadorna är omfattande och produktionen kommer inte att kunna tas upp på två månader. Eftersom den

internationella läkemedelsmarknaden hade ett stort beroende av den här leverantören uppstår det läkemedelsbrist nedströms i produktionskedjan. Svenska aktörer får ingen eller mycket låg tillgång till de berörda läkemedlen eftersom landet utgör en så liten marknad globalt sett.

7. Digital säkerhet

Angrepp på infrastruktur för digital kommunikation²

Sverige utsätts för antagonistiska angrepp av främmande makt och ett antal strategiska civila mål utsätts för sabotage och cyberangrepp. Viktiga noder i tele- och datanätet saboteras. Elektronisk kommunikation är både utsatt för störningar och har begränsad kapacitet. Långvariga avbrott i elektroniska (fasta och mobila) kommunikationstjänster i hela eller delar av landet. Posthanteringen har bristande förmåga för att ta över tidigare elektronisk kommunikation.

8. Bemanning

Anställda kallas in

Sverige utsätts för antagonistiska angrepp av främmande makt och flera av företagets anställda kallas in för militärtjänstgöring. Kvarvarande personal behöver ta över de inkallade arbetskamraternas arbetsuppgifter och arbetspass, vilket ökar stressen och påverkar arbetsmiljön negativt. Vissa av de inkallade medarbetarna har kompetens som är svår att ersätta. Företaget behöver anställa tillfällig personal utan tidigare erfarenhet av arbete på lantbruk för att hantera situationen.

Källor scenarier

1. Scenarier till stöd för planeringen av försörjningsberedskap, FOI, 2021
2. Primärproduktionens förmåga att leverera varor och tjänster under höjd beredskap, Jordbruksverket, 2024